

ERIGERIO MARISO SI FIUL SAU KOTIZO

*Viorel UNGUREANU, prof.univ.dr.ing.
Bacau*

Abstract: *Some of the Sinaia plates can't be understude and translated without taking in account other such plates. This is also the case of a medallion of the Sinaia Church. Comparing the written and graphical of the medallion with the information taked from other plates, may be drawn some important conclusions regarding the history of carpatho-danube civilization.*

Unele dintre tăblițele de la Sinaia pot fi înțelese și descifrate fără a se ține seama, prea mult, de informațiile din celelalte tăblițe. Însă, multe dintre ele nu pot fi înțelese fără a se ține seama de informațiile cu caracter general din celelalte. Astfel, pentru înțelegerea și descifrarea lor trebuie să se știe că zeii supremi erau Ro sau Ra și Geea, care mai aveau în subordinea lor alți zei precum: Apolo, Zamolsxis, Zabelo, Mitra, Zeița Păcii, o posibilă zeiță a morții și întunericului Kaly, iar Deceneu a fost aclamat ca zeu la Genucla, înainte de a ajunge la Sarmisegetuza. Mai este posibil să fi fost considerate ca zeițe Marisa sau Marica (Maria), mama lui Zamolsxis, precum și mama lui Apolo. De asemenea, se pare că tot zeu a fost considerat și Ion al Geei, de la care muntele Ceahlău s-a numit “Mont Ion oe Ge” sau Kogaionon din sursele grecești. Un alt aspect important este legat de așa-zisa trimitere la Tatăl Ceresc - la Ro - a unor mesageri. Acest ritual nu era un sacrificiu de aruncare, a celor trimiși, în sulite ținute cu vârful în sus, după cum se afirmă în unele surse istorice grecești. Din tăblițele de la Sinaia rezultă că cei trimiși ca mesageri erau aleși în urma unei întreceri dintre mai mulți pretendenți; iar cel ales drept câștigător, intra din proprie voință în foc pe un așa numit “**Pat al lui Ro**”, care avea forma unei movile tronconice de pământ pavat la partea superioară cu plăci de piatră, sau avea forma unei plăci rotunde de piatră cu diametrul chiar peste 10 m și grosime de cca 1 m. Exemple de astfel de “Paturi ale lui Ro” mai pot fi văzute și astăzi în sanctuarul numit astăzi Sarmisegetuza Regia, movila tronconică de la Albița pe Prut, o movilă de lângă Isaccea, unde a fost glorioasa Genucla și mai sunt multe alte exemple care pot fi date. Un exemplu legat de forma și dimensiunile unui asemenea “Pat al lui Ro” ar fi și așa zisa “Masă a Tăcerii”, cunoscuta operă de artă a lui Brăncuși.

Pe astfel de Paturi al lui Ro erau incinerati, de regulă, cei decedați din alte motive, de exemplu, corpul lui Burebista a fost incinerat pe un astfel de amplasament undeva în Moesia, iar capul său a fost adus și incinerat la Sarmisegetuza. Tot la Sarmisegetuza a fost incinerat și capul lui Decebal care a fost urmat, de vii, de alți opt nobili devotați. Un caz interesant este cel legat de o tânără regină a macedonenilor care a intrat, de asemenea, de vie în foc. Pentru

a putea face acest gest, a participat la o întrecere de traversare prin înot a Dunării pe la “Vadul Macedonenilor” organizat de mama sa care era împărăteasă sau regină. Pentru curajul său, a fost numită “Maiho” adică “Cea Puternică” și de la ea provine numele macedonenilor – “Maiho Donia” care s-ar putea traduce prin “Puternica Doamnă”. În urma acestor evenimente, la macedoneni a apărut cultul “Celor trei Gee” despre care se amintește în tăblițele de la Sinaia. Din alte surse istorice, o situație asemănătoare se cunoaște în legătură cu regina Didona sau Elissa, cea care a fondat Cartagina.

De situații ca cele descriese mai sus se leagă și medalionul de la mănăstirea Sinaia, pentru care au apărut recent, pe Internet, imagini noi de bună calitate, care permit abordarea descifrării lui. Acest medalion este interesant prin faptul că pe una din fețe conține o scriere alfabetică tipic geto-dacică cu litere care se regăsesc astăzi atât în alfabetul latin cât și în cel grecesc; iar pe cealaltă față se folosește un alfabet special pe care Deceneu l-a folosit pentru descrierea unor evenimente de după moartea lui Burebista. S-ar putea ca acest alfabet să aibă un caracter sacru, iar existența ambelor alfabetice pe același medalion scoate în evidență faptul că preocupările legate de cunoașterea scrierii și cititului nu au fost preluate de la alte popoare.

De asemenea, existența portretelor de pe cele două fețe (figura 1), care se regăsesc și pe alte plăci din colecția tăblițelor de la Sinaia, scoate în evidență înalta competență profesională a celor care au realizat astfel de obiecte, iar cei care s-au ocupat de păstrarea lor până astăzi merită toată recunoștința celor care le pot vedea.

Fig. 1. Vederi de pe cele două fețe ale medalionului de la mănăstirea Sinaia

Textul despărțit în cuvinte de pe imaginea din stânga a medalionului de la Sinaia (figura 1) și traducerea aferentă sunt date în continuare: ΠΙΥ ΔΙΟ ΑΤ ΛΕΥ ΛΕΥ ΖΑΜΥ ΕΛΟ ΟΝ ΣΟΝ ΤΟ ΠΙΟΜΥΝΟ ΣΟ ΝΟΒΑΛΙΕ ΛΟ ΕΔΟ

ΛΟ ΠΑΤΡΟ Δ. *Prin zeii de lângă el (pe) al lui pământ l-a ales pe al său fiu cu nobilii romani să meargă la Patul lui Ro Zeul.*

În textul de mai sus, se afirmă, despre persoana a cărui portret este reprezentat, că l-a ales pe fiul său să meargă pe “patul lui Ro”, împreună cu niște nobili (prizonieri) romani, fără a se preciza pe cine îl reprezintă portretul respectiv. Probabil că la timpul când a fost realizat acest medalion se știa despre cine este vorba. Din conținutul altor tăblițe, după cum se va prezenta în continuare, se poate preciza că este vorba de “basileul” Erigerio Mariso cel care a fost ales conducător la Sarmisegetuza după moartea lui Burebista.

Pe cealaltă față (figura 1 - dreapta) este reprezentat un alt portret care este al lui Kotizo, fiul lui Erigerio, cel care a dorit să meargă pe patul lui Ro după ce a fost rănit la trecerea Dunării în timpul întoarcerii de la o expediție de pradă pe teritoriul romanilor.

Textul de pe această față poate fi transcris și tradus începând de la dreapta în sens antiorar astfel: **Moli tiuo Kotiso elio io Sarmigetozo – Doamna pe al ei Kotiso l-a ales la Sarmigetuză.** Deasupra capului reprezentat pe această față se afla o liniuță orizontală cu două puncte dedesupt care ar putea să însemne 200 iar în dreapta o cruciuliță, care de obicei înseamnă o mie, iar cele două puncte indică două mii, astfel încât, este posibil să fie vorba de o exprimare a anului sub forma 2200 de la Zamolsxis. Cum Zamolsxis a trăit pe la 2234 a.Chr., este posibil ca aceste evenimente să fi avut loc pe la anul 34 a.Chr.

Portretul din partea stângă a medalionului din figura 1, apare și pe tăblița 125 care se referă la asediul de la Genucla al unei căpetenii numită Kangarat (figura 2). Aspectul literelor și chenarul acesatei plăci este asemănător celor de pe placa 3 în care se relatează despre eliberarea Genuclei de către Zuraseo de la Moleo Dava după ocuparea ei de către romani după moartea lui Burebista. Aceasta ar putea fi un indiciu că aceste plăci au fost realizate de către un același autor, iar evenimentele relatate au avut loc într-o perioadă de timp apropiată. Textul tradus al tăbliței este dat mai jos:

Kangarat înalta căpetenie cu portabil pod pe care cu două vase la al nostru pod s-a ancorat, cu încetul îi aduce pe ai lor. Ai noștri fii lângă trecerea (din) mal cu șapte curajoși în două echipe cu spumă au trecut (cu) ambarcațiunea de luptă ca să ducă cu dânșii al lor secret mesaj care lor în mână le-a fost ascuns (de) ierarhii superiori.

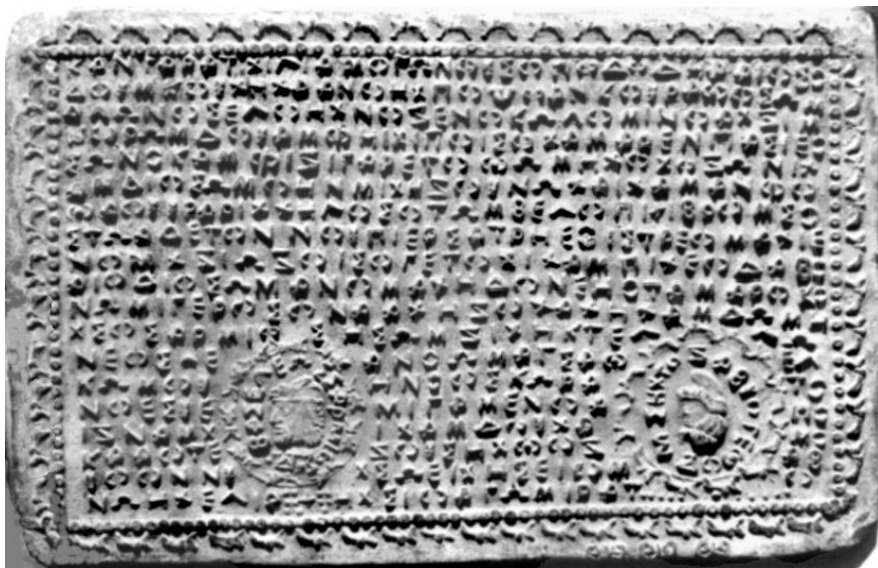

Fig. 2. Placa 125, Kangarat asediază Genucla.

Cu acel frumoas ajutor care a fost dat tatălui nostru (de) divinul Istru, cu puterea zeilor X (ideogramă pentru Ro și Gee) așa au ieșit geții care apărau a lor cetate.

Zeii cu mâna macedonenilor au scufundat cu ajutorul a lui nostru puternic Ro pe cei care pe mal au venit căci ei toți la puternica țară cu șase cuvinte râvneau la a lor divin An la magul Satel cu ajutorul secret a lui Ra deasemenea.

A noastră divină prietenoasă apă din numele căreia vine zeul Δ (ideogramă pentru zeul suprem) care pe ei îi iubește, ca la acel zeu al celor șase cuvinte la ei este asemănător a lui nostru luminos ρ pe care îl văd ca pe al lor protector

In pecetea din stânga apare același portret ca și pe medalionul de la mănăstirea Sinaia care este înconjurat de textul: **Baseleos Sarmio - împaratul țării;**

În cea din dreapta: **M. Sihto Zabyo Gheto – stăpânul de la cele șase nume ale geților** (referire la Sar Mon Gato Dav Skit Get, care conține șase cuvinte, adică la Moleo Dava).

Despre alegerea succesurului lui Burebista avem informații din tăblița 92 (figura 3) în care se precizează numele noului conducător de la Sarmisegetuza.

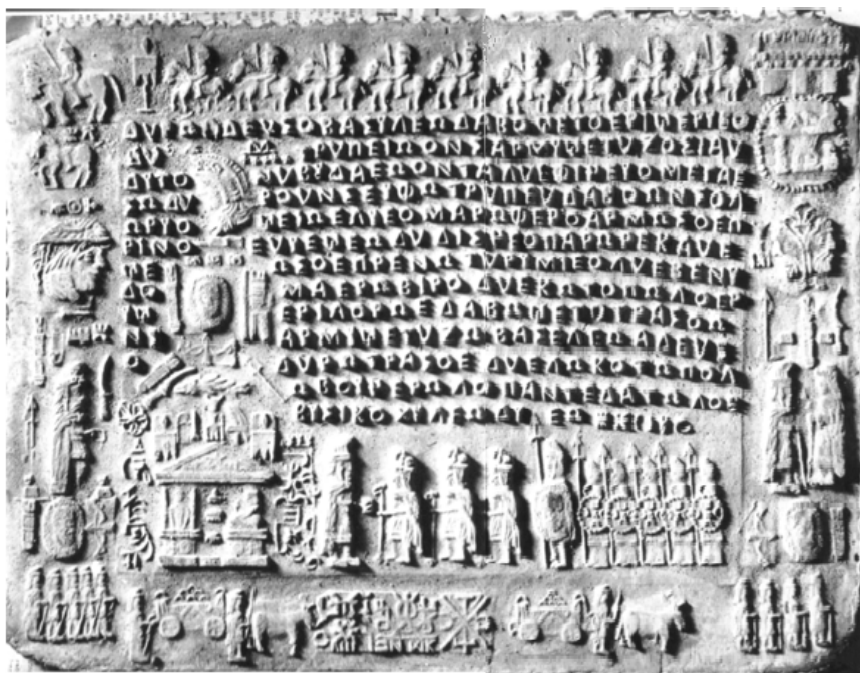

Fig.3. Placa 92. Alegerea lui Erigerio ca succesor la Sarmisegetuza.

Prin descifrare s-a obținut următorul text:

In timpul aducerii împăratului cetății geților Erigerio de 5000 de trupe la Sarmigetuză, a fost (se vedea) o ploioasă noroasă zi. Asemenea fiilor a căror scop (era) să meargă la Ro intrând în foc, trupele cetății (erau) la fel. Răii oameni au luat ale Mării de fier arme cu care să împiedice cu ele pe acei oameni să treacă cursul (șuvoiul) râului. Oamenii au fost obligați să înoate spre podiumul marelui bărbat spre, marele preot Erygeri al cetății geților. Ordin la Sarmigetuză împăratul adus de Ro. Ordin al marelui preot al boicercilor (războinicilor cerului). Hotărârea dată la altarul înalt de însuși (De)Ceneo.

Textul de mai sus se referă la evenimentele care au avut loc la alegerea lui Erigeriu ca successor al lui Burebista. În mod deosebit, se relatează faptul că, pe o zi noroasă și ploioasă, susținătorii noului împărat au fost obligați să treacă râul în înot pentru a ajunge la locul unde se afla preferatul lor pentru a-l susține. Portretul lui Erigeriu mai apare pe tăblița 116 și pe tăblița 91 care conține portretele a mai multor căpitanii ale geto-dacilor.

În tăblița 69 (figura 4) se relatează despre rănirea unei căpetenii a geto-dacilor (Kotizonio) după reîntoarcerea de la trecerea Dunării.

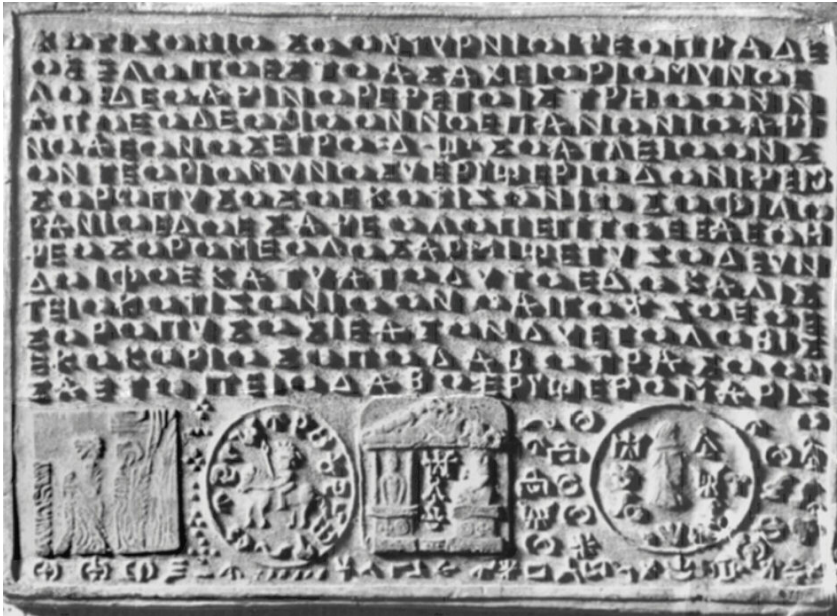

Fig. 4. Täblița 69. Kotizonio este rănit la trecerea Dunării.

Conținutul tăbliței este redat în continuare:

Kotizonio so on turnio icoe prade se lo ito esto a saheio riomunoi lo edeo acino recego Istrio on napoeo de o hio on noe Panonio.

Kotizonio la întoarcerea de la pradă mergând spre est a fost lovit de suliță de romani la trecerea aceea a râului Istru la întoarcerea la ai săi în a noastră Panonie

Acino aeo nostreo = Δ - Ge. so at leio on son geo riomunosu.

Aici apa a lor noștri doi Δ (ideogramă pentru Ro) și Gee au luat la ei fiul omului roman.

Erigerio doni ceio so Ro puso soe Kotizonio, so filo ranoe oe doe saceo lo peghi toe eaeoi, ceo so romeo, lo Sarmigetuzo deundo foe katu a todū toe do Kali steio.

Erigerio a dat pe cei care cu Ro au pus pe al său Kotizoniu, al său fiu rănit de două sulițe la picior la cea apă a lor, cea cu romanii, la Sarmigetuză dând foc catafalcului celor morți la Kali să stea.

Kotizonio on LA ito zoeoe so Ro puso siea ¥ on dye to lo biseko korio dabo.

Kotizonio la La s-a dus la zei și cu Ro a pus al său corp (¥ este ideogramă pentru corpul omenesc) la zei, la altar inima cetății.

Traso on sa ecio iteio dabo Erygero Mariso.

Ordin de la a sa proprietate care duce spre cetate, Erygero Mariso.

În colțul din dreapta al acestei plăci este redat același portret ca în partea dreaptă a medalionului din figura 1, însoțit de un text care ar putea fi transcris

astfel: **Moli Kotizo...eiuo**, (adică “*Al Moliei Kotizo al ei*”) asemănător celui de pe medalionul din figura 1. Pe partea frontală a unui templu *reprezentat* pe mijlocul părții de jos, se poate citi “MOLIO” care ar putea să se refere la templul Marisei, mama lui Zamolsxis, despre care, în tăblița 17, se spune ca a fost mutată de la “Muntele Sfânt” la Sarmisegetuza, iar după moartea lui Decebal, în tăblița 28, se afirmă că acest templu a căzut în mâinile romanilor. În colțul din dreapta, se poate distinge: **Soi ido yoi doe zy to dyo +: yo. S-audus la a lor doi zei cu zeii lor**, (referire la faptul că zeii Ro și Geea, aveau “în subordine” alți zei). În pecetea care conține un călăreț, se poate citi în sens orar, începând de jos, astfel: **Oy Ry Ge yruo kory eyo. La Ro Geea au mers inimile lor**.

Pe rândul de jos se disting unele litere și ideograme ale scrierii danubiene mai greu de interpretat. Tăblița 40 (figura.5) se referă la atacurile iazigiilor prin trecerea Dunării

Fig. 5. Placa 40, Kosendo cu iazigii săi i-a înecat pe romani.

Conținutul tăbliței 40 este redat în continuare:

De tici M(ato) du RO Kosendo so katu LA to degi rumunu so rekao Nisibe on Mesio.

De învățat (de ținut minte) stăpânul (în text este folosită numai inițiala de la MATO) lui Ro cu catafalcul La (altă denumire a lui Ra) zeci de romani (a adus) la râul Nisibe în Moesia.

Du RO fahsu cieo oi ciren tia degio to RO zio gin ilo reibi lo sarmato die eazigio

Pentru Ro au făcut cei sub comanda lui zeci la Ro zeul femeii (care) au mers în robie la a sarmaților zeu al iazigiilor.

Ra cenau lo umo on perio so bis paso. Ra a luat jertfă pe unul care a pierit la a abisului trecere.

Geio gati sterepo sonta nostreo sarmato eazigio du pio ceren tea a de sio du Ro Radu Trigaiu. Oamenii leoparzi conduși au fost de al nostru sarmato-eazegiu cu pioasă cerere a celui văzut de Ro, Radu Trigaio.

Sarmato eazigio geon percila rumunuso duro Kosendo e so Ra si topio geci ini lo rebi lo a e sie die. (Ai) sarmato eazigio oameni au străpuns pe romani în timpul lui Kosendo, și cu Ra au înecat zeci dintre ai lor sau i-au luat în robie la a lor divini zei.

So nu kosa upo so sion kasera to rumunu so dio hio purcedemui sonto lo rio.

Cu a lui sabie, până s-a rupt, romanii cu zeii lor au început să fie trimiși la râu.

Lo traso G. T. P. La comanda palatului geților.

În această tăbliță se relatează despre o căpetenie numită Kosendo, însă, în tăblița 72 (figura 6) în care se relatează, practic, despre aceleași evenimente se folosește atât numele Kosendo cât și Kotizonio, ceea ce înseamnă că este vorba de aceeași persoană.

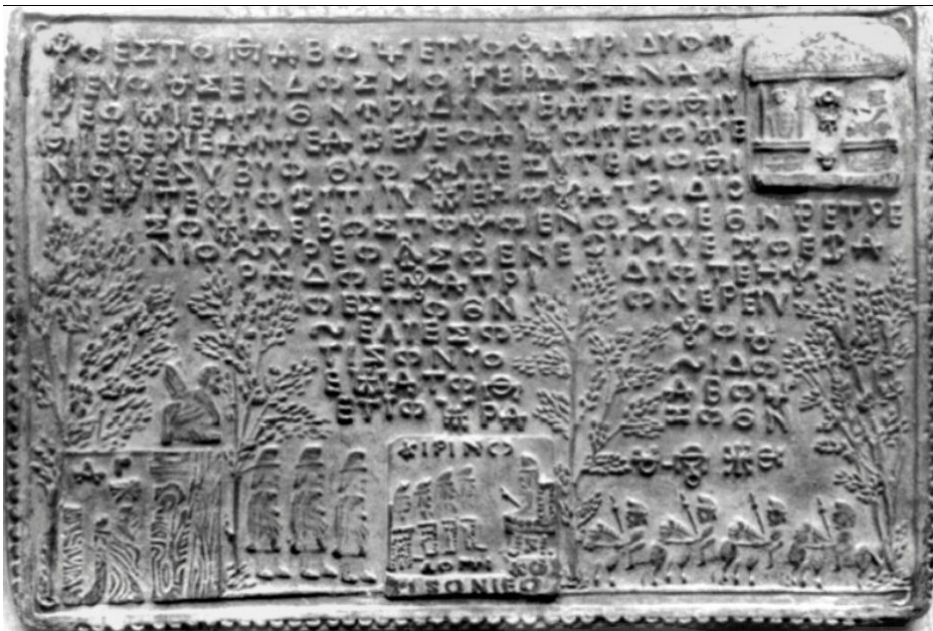

Fig. 6. Placuța 72. Marele preot de la Poesta Dava despre Kotizonio.

Textul de pe această tăbliță conține unele litere care nu au mai fost întâlnite în altă parte, iar înțelegerea textului este dificilă datorită faptului că în

unele locuri literele sunt scrise prin suprapunere, în alte locuri unele cuvinte nu sunt scrise complet, unele litere, care lipsesc, sunt marcate prin puncte, iar pentru “M” și “Ge” pe lângă faptul că se folosesc și literele “clasice”, se folosesc și niște simboluri care se aseamănă. În urma analizei textului original, pentru descifrarea lui, acesta a fost transcris prin utilizarea alfabetului “clasic”, astfel:

**ΠΟΕΣΤΟ ΔΑΒΟ ΨΕΤΥΟ ΠΑΤΡΙ ΔΥΟΥ ΜΕΥΟ. ΚΟΣΕΝΔΟΣ ΜΟ
 ΨΕΡΑ ΣΑΝ Α ΥΨΕΟ ΨΙΕ. Α ΨΥΘΝ ΙΡΥ ΔΙΟΝ ΨΕΑ ΤΕΟ ΔΙΥ ΔΙΕ
 ΒΕΡΥΕ Α ΙΨΕΑ.**

**ΥΕ ΨΕΟΑ ΤΟ ΙΤΥΟ ΨΕ ΝΙΟ ΠΕΖΥ ΒΥΟ ΘΥΟ ΖΙ ΛΥΕ ΣΥ ΤΕΜΟ
 ΔΙΥ ΡΕ.**

ΨΙΤΕ ΦΥΟ ΙΟ ΥΤΙ ΥΥ ΜΕΝΟ ΠΑΤΡΙ ΔΙΟ.

**ΣΟ ΜΑΕ ΒΟ ΣΤΟ ΠΟ ΕΝΟ ΧΟΕ ΘΝ ΡΕΤΡΕ ΝΙΟ ΖΙΥ. ΡΕΟ ΙΑΟ
 ΣΟ ΕΝΕΟΥ ΜΥΕ ΧΟΕ ΙΟΑ ΡΑ ΔΟΕ ΠΑΤΡΙ ΔΥΟ ΤΕΗ ΠΟΕΣΤΟ ΘΝ Ο
 ΝΕΡΕΥΥ ΖΕ ΛΥΕ ΣΟ ΠΟ ΚΟΤΙΖΟΝΥΟ ΖΙΔΟΕ ΜΑΤΟ ΔΑΒΟ ΨΕΤΥΟ.**

ΤΡΑΣΟ ΘΝ ΚΟ-ΔΙΟ ΞΕΙΟ

În cartușul de jos : **KIPINO ΛΟΓVI ΚΟΤΙΖΟ ΝΙΕΟ**

În textul de mai sus, s-a considerat că Θ ar corespunde unui “o” scurt. Pentru urmărirea mai ușoară a textului, acesta este redat mai jos și tradus, cu ajutorul alfabetului latin, astfel:

**Poesto Dabo getyo patri dyoi meyo. Kosendos mo cera san a iceo Gie.
 Poesto Davo a geților, patria zeilor mei. Kosendo al conducătorului meu fiu a
 plecat la Gee.**

**A ciôn iry dion cea teo die berye a icea. Ye ceoa to ityo Ge nio pezu
 byo ôyo Zi lye.**

***La a cărui plecare la zei cei pe care zeii i-au luat la ei să meargă. Cei
 care au mears la Gee a lor prețioasă viață la a lor Zei se află..***

**Su temo diy Re cite fyon io yti yu meio patri dio. So mae bo sto po eno
 hoe ôn retere nio ziu. Sub a lor zeu Re, ai cetății fii au plecat la a mea patrie
 a zeilor. Cu a mea casă, stau câte unul care să-l întâlnească pe al lui zeu.**

**Reo ilo so eneyu mue hoe ioa Ra doe patri dyo tei Poesto. Θn o nereyu
 ze lye so po Kotizo nyo zidoie mato dabo getyo. Rândurile merg cu al lor
 suflet la al lor Ra al patriei zau al acestei Poesta. După dorința zeilor, stau
 sub al lui Kotizo al lor zei ai stăpânului cetății geților.**

Traso ôn Ko-Dio Jeio. La comanda marelui preot-al zeilor vii.

În pecetea de jos pe mijloc: **Kirino logui Kotizo nieo. Coconii (domnii
 sau cavalerii) de vorbă cu Kotizo al lor.** În limba română avem și astăzi verbul
 “a cuteza”, (a îndrăzni).

Placa a fost realizată de marele preot de la Poesta Dava și se remarcă prin reprezentarea, în partea din stânga-jos, a unui grifon situat într-o pădure de foioase care-l reprezintă pe Apolo.

Placa are un conținut religios mai greu de înțeles și de interpretat în

condițiile de astăzi,

Unele evenimentele dramatice care au avut loc după moartea lui Decebal, cu aspecte asemănătoare celor descrise mai sus se găsesc și în tăblița cu nr. 28, prezentată în figura 7.

Fig. 7. Tăblița 28. Relatări despre moartea lui Decebal.

Textul principal din partea de jos are următorul conținut: DU JEOIU A PARO SE CAPO DACEBIALO SO SIN TO NOBALO. În traducere: *De vii la patul lui Ro cu capul lui Decebal a celor care se văd (pe imaginea tăbliței) nobili.*

În textul de mai sus apare secvența “A PARO” despre care se poate aprecia că este o formă scurtată pentru “A PATO RO” care înseamnă “*la patul lui Ro*”. După cum se poate vedea, odată cu incinerarea capului lui Decebal este posibil să fi trecut în “Impărăția Cerului”, de vii, și un număr de opt nobili credincioși lui prezentați în procesiunea din figura 7.

Fig. 8. Monedă Koson posibil dedicată lui Kotizonio fiul lui Erigerio Mariso.

În figura 8 sunt prezentate cele două fețe ale unei monede de tip Koson despre care se poate aprecia că sunt dedicate lui Kotizo și însoțitorilor săi în evenimentele la care au participat. În partea stângă este scris “ΒΩ”, care reprezintă prima silabă din “ΒΩΥΟ” care înseamnă “războinic”. Aceste monede au aceeași semnificație ca și medalionul din figura 1. Este de remarcat că pe țăblițele din figurile 5 și 6 sunt reprezentați câte trei sau patru războinici sau călăreți ca și pe monezile de tip “Koson”.

Concluzii: Țăblițele de la Sinaia se referă la aspecte de mare importanță legate de viața locuitorilor din zona carpato-danubiană și balcanică. Pentru înțelegerea și descifrarea unora dintre ele, trebuie să se țină seama de contextual istoric și de informațiile cunoscute deja din conținutul celorlalte țăblițe. În mod deosebit, medalionul de la mănăstirea Sinaia nu poate fi descifrat fără a se ține seama de informațiile din celelalte țăblițe.

Bibliografie

1. Romalo, Dan, *Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb?, Rditura Alcor Edimpex, București, 2005.*
2. Manolache, Dumitru, *Tezaurul dacic de la Sinaia, legendă sau adevăr ocultat? Editura DACICA, București, 2006.*
3. Ungureanu, Viorel, *Originea antică a numelui Moldovei. Al-IV-lea Simpozion Internațional CUCUTENI-5000.Iași, Chișinău, Bacău, 2009.*
4. Ungureanu, Viorel, *Moleo Dava sau cetatea geților sciți care a dat numele Moldovei. Buletinul S.E.T.I.S., Iași, 2009.*
5. Ungureanu, Viorel, *Moleo Dava, cetatea care a dat numele Moldovei. Al XI-lea Congres Internațional de Dacologie “Malus Dacus”Alba Iulia 2010.*
6. Ungureanu, Viorel, *Ro-zeul suprem al traco-geto-dacilor, Dacoromania, nr. 66, Alba Iulia, 2013*

7. Ungureanu, Viorel, *Decebal și războaiele sale cu romanii conform tăblițelor de la Sinaia, Dacoromania, nr. 79, Alba Iulia, 2016*
8. Ungureanu, Viorel, *Religia geto dacilor și a altor popoare din zona carpato-danubiană și balcanică conform tăblițelor de la Sinaia, Dacoromania, nr. 82, Alba Iulia, 2016*
9. Ungureanu, Viorel, *Relatări despre geții de pe malurile Istrului în tăblițele de la Sinaia, Dacoromania, nr. 83, Alba Iulia, 2017*
10. www.dacoromania-alba.ro; www.dacia.org; www.dacii.ro.